

ISMERTETÉSEK. BÍRÁLATOK.

Szenczi Molnár Albert Naplója, levelezése és irományai. A m. tud. Akademia irodalomtörténeti bizottsága megbízásából jegyzetekkel ellátva kiadta *Dézi Lajos.* (Hasonmással) Budapest, 1898. Athenaeum.

Végre valahára Sz. Molnár Albert is megnyerte azt a mit nemcsak megérdemelt, hanem a mire számított is. Tanulhatásért sovárgó lelke, sanyargó peregrinálásai, irodalmi munkái, hazája, nemzete, anyanyelve s vallása érdekében kifejtett működése minden részében, nemcsak töredékesen mint eddig, teljes méltánylásra talált, mind abban az életrajzban, melyet szintén Dézi Lajos írt meg a Tört. Életrajzokban, mind különösen ebben a kiadásban, mely közel három század mulasztását s bátran mondhatjuk hanyagságát igyekszik helyre hozni. Sz. Molnár meg volt arról győződve, hogy élete nem híjába való s munkálkodása nem haszontalan. Ez a meggyőződés hiúság nélkül ösztönözhetette arra, hogy Naplót írjon, levelezését megtakarítsa, mert ezek segítségével magának is, az utókornak is leghívebben adhatott számot törekvéseiről, az elért eredményekről, a nyert segélyekről s kárba vesztett küzdelmeiről. Számítania kellett hát arra, hogy e gondosan összegyűjtött irományai, halála után olyan kézbe kerülhetnek, mely azokat megőrzi s élete történetének megírására felhasználja. A megőrzés gondossága nem mondható kifogástalannak, mert sok elveszett abból a mit ő összerakott: a kik róla teljes méltánylással írtak, azok sem használtak, meg már nem is használhattak fel mindent. A ki most fogott azok felhasználásához s kiadásához, annak éreznie kellett, hogy legelső kötelessége a hiányok lehető pótlása, kiegészítése, a már vissza nem szerezhető daraboknak legalább jegyzékbe vétele s az ezek körén kívül szétszórt adatok felkutatása s beillesztése, — az összes anyagnak pedig oly móddal való rendezése, hogy mint kútforrásból mindenki bizvást s kényelmesen meríthessen, tükrében pedig igaz és tiszta képet láthasson.

Dézi ezt a nehéz munkát jól végezte. A mit az ilyen kiadású legjobb művek módszeréből tanulhatott, azt mind felhasználta s széleskörű kutatásainak gazdag eredményét úgy tudta értékesíteni, hogy jegyzeteinek mind alakja, mind tartalma egygyé olvad azzal a mit illusztrál. Épen oly kevésbé rabja a szokásos formáknak s kifejezéseknek, mint az úgynevezett önálló felfogásnak. Folyó szövege vagy jegyzetei mindig a tárgyhöz illő alakban állnak elő; írói egyéniségének feltüntetésére sohasem törekszik, a tárgyra bizza ezt s ez a lelkiismeretes író nem szokta cserben

hagyni. Dézsi a legjobb úton van; Salamon Ferencz írói egyénisége is ebben az irányban vált oly hatalmassá, a történetírás és kritika terén.

Dézsinek eddig megjelent irodalomtörténeti s bibliografiai dolgozatai eléggé mutatják, hogy kutató szellemét logikája s tanultsága mindig nyomon követi. Kisebb dolgozatok után most nagyobbakkal áll elő s ezekkel együtt nő. A kritika ezt a művét egyhangú elismeréssel fogadta; ezért remélhető, hogy azok figyelme is felé fordul, a kik a nemzeti irodalomtörténetírás érdekében is hivatva vannak arra, hogy az ily alapos készülségű tehetséget ne épen csak a hivatalos szolgálat mérő szalagja szerint osztályozzák.

Az Akademia irodalomtörténeti bizottságának e kiadványa, a XVII. századi irodalmi állapotok felderítéséhez sokkal járul. c.

Emléklap a soproni Széchenyi-szobor leleplezésére. A szoborbizottság megbízásából szerkesztette Kugler Alajos. Sopron, nyomtatott Romwalter Alfréd könyvnyomdájában 1897. 4° 63 l. (Két fénynyomatú képpel).

Az emléklap, — a mely csak 1898 elején jelent meg — nagyjában két részre osztható: az első rész szorosabban Széchenyi emlékének van szánva, de megismertet a szobor történetével és alkotójával is, a második rész pedig a szobor leleplezésének ünnepségét örökíti meg.

A szobor története elég érdekes. Már 1861-ben foglalkoztak Sopronban Király József Pál indítványára avval az eszinnél, hogy a legnagyobb magyarnak szobrot állítanak, de csakhamar módosítá a város határozatát olykép, hogy inkább főrealiskolát állít fel Széchenyi emlékére, (a mi 1868-ban meg is történt). A szobor-eszme azonban a 80-as években ismét életre ébredt a soproni Irodalmi- és Művészeti-kör hangoztatására és ezóta a hirlapok napirenden is tartották, a míg az ezredév alkalmával meg nem valósult. Ekkor ugyanis a városi és megyei milleniumi-bizottság ajánlatára (és a vallás- és közokt. m. k. miniszter milleniumi felhívására) a két törvényhatóság elhatározta, hogy Sopron városa területén a legnagyobb magyar emlékére szobrot állít és a költségekhez egyenkint 10,000 frttal járul hozzá.

Megnézték Izsó Miklósnak (Engelével szemben 1866-ban mellőzött) művét, és Mátrai Lajos, Izsó egykori tanítványa vállalkozott arra, hogy Izsó művét sajátos művészi felfogása szerint feldolgozza. A leleplezés eleinte 1896 szeptemberére volt határozva, de (az öntésnél) közbejött akadályok miatt csak 1897 május 23-án történt meg. Az ünnepély a Rákóczi-indulóval kezdődött; majd Beethoven »Isten dicsőségé«-nek elhangzása után az alispán elmondá megnyitó beszédét, utána pedig dr. Kuncz Adolf ünnepi beszédét, a melynek végén lehullott a lepel a szoborról a himnus hangjai mellett. Majd Széchenyi Béla köszönő beszéde (a család nevében) után Kugler Alajos szavalta el Dóczi Lajosnak ez alkalomra írt ódáját. Miután a küldöttségek elhelyezték koszorúikat a szobor talapzatán, a szobor-bizottság elnöke átadta, a polgármester meg átvette a szobrot. A mikor kijelentjük, hogy mindezen tények az emléklapban a kellő részletességgel található meg, áttérünk az emléklapnak egyes czikkeire.

Legelől van Dóczi Lajosnak, Sopron megye szülöttének, a szobor

leleplezésére irt ódája. Igen szépen fejt ki benne a költő Széchenyi nagy érdemét: hogy hitet ébresztett a magyarban jövője iránt és ezzel létére nagy hatással volt. Ez az alapeszme teszi ódáját fenségessé. A nyelvezet azonban egy kissé nehézkes és nem oly csengő, mint Dóczi egyéb műveiben.

Az óda után dr. Kuncz Adolf leleplezéskor elmondott ihletett ünnepi beszéde következik, a melyben Széchenyit mint a nagyidők emberét állítja elénk, a ki felrázta nemzetének minden rétegét tedpedéséből és a ki ma épen ezért büszkeségünk.

Bella Lajos tanulmánya (Széchenyi István gróf) következik ezután. Nagy vonásokkal állítja elénk Széchenyit.

A továbbiakban Kugler Alajos írja le világosan »A szobor történeté«-t, a melyet már fennebb vázoltunk.

Utána Póda Endre elmékedése: A soproni Széchenyi-szobor előtt következik.

A következő cikkben, a »Széchenyi levelek«-ben Kugler Alajos Széchenyi három eddig ismeretlen levelének történetét mondja el. Kettő közülök a városi, egy a megyei levéltárban van. Az elsőben, melynek hasonmását is adja a szerkesztő, Széchenyi megköszöni a városnak, hogy tiszteletbeli, a másodikban, hogy választó polgárrá választották meg; a harmadikban pedig a megyei rendeknek köszöni meg, hogy belső titkos tanácsossá és helytartói tanácsossá való kineveztetésekor üdvözölték.

Követi ezt Mátrai Lajos cikke: A soproni Széchenyi-szoborról, a melyben elmondja, minő eszmék vezették felfogásában, mikor Izsó szobrát módosítá. Ugyanitt látható képen Izsó eredeti és Mátrai módosított szobor-mintája. Mátrai szobrában Széchenyit, a magyar mágnást jellemzi, ki hazájáért rajong és kulturális haladásáért harczol, ki követelőleg biztosan várja, hogy hazája egykor nagygyá lesz. A kétszeres életnagyságú Széchenyi-szobor arca kifejezi ezen eszmét, azért igen sikerültnek mondhatjuk, s kifogást csak a testállása ellen tehetni. Annyi áll, hogy ha sikerült is a szobor, még sem sikerült oly szépen, mint egy másik szobra, a Kisfaludy-szobor Győrött.

Ezután Bella Lajos írja le röviden Mátrai életét.

A második részben (A leleplezéskor) — mely nem oly érdekes, mint az első — először is dr. Báán Endre megnyitó, azután Póda Endrének a szobrot átadó, továbbá Gebhardt Józsefnek a szobrot átvevő beszédét közli az emléklap szerkesztője.

Az emléklap végén pedig Zombori József »A leleplezési ünnepélyé«-ben részletesen írja le a leleplezés napjának történetét.

Van még az emléklapban két sikerült fénynyomatú kép is. Az egyik Széchenyit ábrázolja, a másik pedig a szobrot mostani helyén. Azonkívül benne van még amaz emlékéremnek is a rajza, a melyet ez alkalomra verettek bronzból.

Dr. Vizota Gyula.

